

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1Cdo/193/2014
Identifikačné číslo spisu: 3111220069
Dátum vydania rozhodnutia: 27.10.2016
Meno a priezvisko: JUDr. Janka Cisárová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2016:3111220069.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne X., bývajúcej v Z. zastúpenej Mgr. Petrou Hrubovou, advokátkou so sídlom v Ilave, Mierové námestie 93, IČO: 42 152 321, proti žalovanému B. bývajúcemu v N., o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, vedenom na Okresnom súde Trenčín pod sp. zn. 15 C 154/2011, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 12. februára 2014, sp. zn. 5 Co 499/2013, 5 Co 500/2013, 5 Co 501/2013, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 12. februára 2014, sp. zn. 5 Co 499/2013, 5 Co 500/2013, 5 Co 501/2013 a rozsudok Okresného súdu v Trenčíne z 21. mája 2013, č. k. 15 C 154/2011-119, v spojení s opravnými uzneseniami zo 4. novembra 2013, č. k. 15 C 154/2011-134 a z 20. novembra 2013, č. k. 15 C 154/2011-137 z r u š u j e a vec vracia súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Trenčín (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 21. mája 2013, č. k. 15 C 154/2011-119, v spojení s opravnými uzneseniami zo 4. novembra 2013, č. k. 15 C 154/2011-134 a z 20. novembra 2013, č.k. 15 C 154/2011-137, zamietol žalobu žalobkyne a žalovanému nepriznal náhradu trov konania. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že márnym uplynutím lehoty došlo k vyporiadaniu zaniknutého bezpodielového spoluvlastníctva manželov podľa § 149 ods. 4 Občianskeho zákonníka, t. j. uplynutie lehoty založilo nevyvrátiteľnú právnu domnienku vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov tak, že o hnutelných veciach platí, že sa manželia vyporiadali podľa stavu, v akom každý z nich veci z bezpodielového spoluvlastníctva pre potrebu svoju, svojej rodiny a domácnosti výlučne ako vlastník používa, o ostatných hnutelných veciach a o nehnuteľných veciach platí, že sú v podielovom spoluvlastníctve a že podiely oboch spoluvlastníkov sú rovnaké a nakoniec to isté platí primerane o ostatných majetkových právach, ktoré sú pre manželov spoločné. Uzavrel, že z toho dôvodu už svojím rozhodnutím nemôže žiadnu vec, právo, majetkovú hodnotu alebo záväzok, ktoré by patrili do bezpodielového spoluvlastníctva účastníkov a ktoré sú uvádzané účastníkmi konania, vyporiadať. Tu súd prvej inštancie zároveň uviedol, že podľa jeho názoru nepostačuje podať v uvedenej zákonnej trojročnej lehote tzv. blanketový návrh na začatie konania, t. j. bez toho, aby žalobkyňa uviedla, aké konkrétne veci, majetkové práva, či hodnoty, prípadne záväzky žiada vyporiadať. Na základe týchto

záverov súd prvej inštancie návrh žalobkyne o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov ako nedôvodný zamietol. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 v spojení s § 150 ods. 1 O.s.p.

2. Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 12. februára 2014, sp. zn. 5 Co 499/2013, 5 Co 500/2013, 5 Co 501/2013, rozsudok súdu prvej inštancie v spojení s opravnými uzneseniami zo 4. novembra 2013 a z 20. novembra 2013 potvrdil, žalovanému náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Potvrdzujúci rozsudok súdu prvej inštancie odôvodnil jeho vecnou správnosťou, keď ani podľa jeho názoru nepostačuje podať v zákonnej trojročnej lehote tzv. blanketový návrh na začatie konania, t. j. bez toho, aby žalobkyňa uviedla, aké konkrétne veci, majetkové práva, či hodnoty, prípadne záväzky žiada vyporiadať.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa z dôvodu, že jej bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) tým, že súd jej v žiadnom štádiu konania nevytkol, že by jej podanie doručené súdu 17. augusta 2011 bolo nesprávne, neúplné alebo nezrozumiteľné. Mala preto za to, že táto skutočnosť potvrdzuje, že jej návrh bol podaný riadne a včas, t. j. v lehote v zmysle § 149 ods. 4 Občianskeho zákonníka. V tejto spojitosti uviedla, že súd prvej inštancie si nespĺnil svoju poučovaciu povinnosť v zmysle § 5 O.s.p., neurobil žiadny procesný úkon smerujúci k odstráneniu väd návrhu podľa § 43 O.s.p. Taktiež bola názoru, že konanie trpí aj inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a považovala za nesprávne právne posúdenie veci súdmi. V dovolaní poukázala aj na rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý vo veci Airey c/a Írsko, 1979-A, č. 32, § 24, kde súd vyvodil, že je povinnosťou štátu zabezpečiť praktický a účinný prístup na súd, a to, že tento prístup musí byť neformálny a skutočný. Z týchto dôvodov žiadala, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu a súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

4. Žalovaný vo vyjadrení k dovolaniu navrhol dovolanie ako nedôvodné zamietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 C.s.p.) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C.s.p.) strana sporu zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 C.s.p.), v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 C.s.p.), bez nariadenia pojednávania (§ 443 C.s.p.) dospel k záveru, že žalobkyňa podala dovolanie dôvodne, preto dovolací súd zrušil napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, vrátane rozhodnutia súdu prvej inštancie a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1, 2 C.s.p.).

6. Dovolanie bolo podané dňa 27. marca 2014. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „C.s.p.“), ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 470 ods. 2 veta prvá C.s.p. (ale) právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované. Vychádzajúc z uvedených ustanovení, s prihliadnutím na základné princípy C.s.p. obsiahnuté v jeho čl. 2 ods. 1, 2 a čl. 3 ods. 1, Najvyšší súd Slovenskej republiky posudzoval podmienky prípustnosti dovolania podľa právneho stavu účinného ku dňu podania dovolania, teda podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku.

7. Podľa právneho stavu účinného do 30. júna 2016 bolo dovolaním možné napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu iba vtedy, pokiaľ to zákon pripúšťal (§ 236 ods. 1 O.s.p.). Dôvody prípustnosti dovolania proti rozsudku vymedzoval § 238 O.s.p. Dovolanie ale nesmeruje proti rozsudku so znakmi rozsudku, proti ktorému bolo dovolanie prípustné podľa § 238 O.s.p. Nejde totiž o zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu vo veci samej, ani o rozsudok, v ktorom by sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru odvolacieho súdu vysloveného v tejto veci, pretože dovolací súd v tejto veci ešte nerozhodoval. Rovnako nejde o potvrdzujúci rozsudok, vo výroku ktorého by odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu a nejedná sa ani o potvrdenie rozsudku, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4. Prípustnosť podaného dovolania by v preskúmvanej veci prichádzala do úvahy

jedine vtedy, ak by konanie, ktoré vydaniu predmetného rozsudku predchádzalo, malo niektorú z väd uvedených v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p.

8. Žalobkyňa procesné vady konania uvedené v § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. netvrdila a existencia týchto väd nevyšla v dovolacom konaní najavo. Dovolaciemu súdu preto zostávalo len posúdiť, či je dôvodnou tá námietka žalobkyne, podľa ktorej jej mali sudy svojím postupom odňať možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) tým, že jej neúplný (súdmi nižších inštancií nazvaný tzv. blanketový) návrh na začatie konania vyhodnotili ako nepodaný, resp. podaný avšak bez právnych účinkov, ktoré podanie návrhu na začatie konania vyvoláva.

9. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom súde.

10. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

11. Podanie možno urobiť písomne, ústne do zápisnice, elektronickými prostriedkami alebo telefaxom (§ 42 ods. 1 prvá veta O.s.p.).

12. Pokiaľ zákon pre podanie určitého druhu nevyžaduje ďalšie náležitosti, musí byť z podania zjavné, ktorému súdu je určené, kto ho robí, ktorej veci sa týka a čo sleduje, a musí byť podpísané a datované (§ 42 ods. 3 prvá veta O.s.p.).

13. Konanie je začaté dňom, keď došiel súdu návrh na jeho začatie alebo keď bolo vydané uznesenie, podľa ktorého sa konanie začína bez návrhu (§ 82 ods. 1 O.s.p.)

14. Každé podanie, ktoré je adresované súdu, musí spĺňať kritériá správnosti, úplnosti a zrozumiteľnosti. Základnou požiadavkou na formu a obsah podania je, aby podanie malo náležitosti predpísané zákonom, ak zákon takéto náležitosti upravuje a vyžaduje. Ak podanie nemá predpísané osobitné náležitosti, potom sa jeho správnosť, úplnosť a zrozumiteľnosť posudzuje podľa konkrétnych okolností veci, ktorej sa podanie týka a v súlade s minimálnym štandardom náležitostí každého podania tak, ako boli v tom čase uvedené v § 42 ods. 3 O.s.p. Pri týchto podaniach sa skúma predovšetkým ich úplnosť a zrozumiteľnosť ako vlastnosti písomného prejavu zameraného na určitý účel v súdnom konaní. Zákon na účely poučovania a procesných dôsledkov nerešpektovania poučenia rozlišuje dva základné druhy podaní, a to podanie, ktoré by podľa obsahu mohlo byť žalobou (návrhom na začatie konania), a podanie, ktoré takým návrhom nie je. Podanie, ktoré by mohlo byť návrhom na začatie konania, je podaním, ktorým sa začína konanie, najčastejšie je to sporové konanie, ale aj konanie v mimosporových veciach.

15. V prejednávanej veci ako vyplýva z obsahu spisu súd prvej inštancie prijal návrh žalobkyne na začatie konania doručený súdu 17. augusta 2011 (aj keď neúplný), avšak nepriznal mu jeho zákonné účinky (hmotnoprávne ako aj procesnoprávne). Uvedené účinky mu nepriznal ani odvolací súd.

16. Z odôvodnenia rozhodnutia súdu prvej inštancie je zrejmé, že podanie žalobkyne doručené súdu dňa 17. augusta 2011 považoval súd za „blanketárny“ návrh, pričom ho vyhodnotil ako návrh na začatie konania, ktorý však podľa neho nebol kvalifikovaným návrhom (nepriznal mu právne účinky), a preto naň neprihliadal. Z postupu súdu prvej inštancie však naopak vyplýva, že na základe tohto návrhu so žalobkyňou konal (pokračoval v konaní) a posudzoval žiadosť žalobkyne o oslobodenie od súdnych poplatkov a o ustanovenie zástupcu z radov advokátov v ňom obsiahnutú, čo sa dovolaciemu súdu javí ako skutočnosť, že súd prvej inštancie nepovažoval za potrebné odstraňovať vady podania žalobkyne zo dňa 17. augusta 2011, teda pokladal toto podanie za kvalifikovaný návrh na začatie konania. Možno v krátkosti pripomenúť, že podanie žalobkyne obsahovalo iba jej meno a adresu bydliska a bez ďalšieho žiadosť o majetkové vyrovnanie súdnou cestou s odôvodnením, že sa exmanžel odmieta vyrovnať dohodou, žiadosť o oslobodenie od súdnych poplatkov a žiadosť o ustanovenie advokáta; bolo podpísané

žalobkyňou a adresované bolo Okresnému súdu Trenčín (k tomu porovnaj obálku, č. 1. 1 spisu). Súd prvej inštancie procesný úkon žalobkyne, ktorým prejavila vôľu, aby súd konal v jej veci v zmysle ustanovenia § 41 ods. 2 O.s.p. posúdil ako návrh na začatie konania a v žiadnom štádiu konania jej nevytkol, že by jej podanie doručené súdu 17. augusta 2011 bolo nesprávne, neúplné alebo nezrozumiteľné. Procesné nesprávnosti návrhu žalobkyňa pred začatím konania vo veci samej odstránila, návrh doplnila podaním z 22. novembra 2011, ktorý už obsahoval všetky predpísané náležitosti obsahové i formálne.

17. Procesné práva a povinnosti sa realizujú prevažne prostredníctvom procesných úkonov. Právna teória vymedzuje procesné úkony ako prejavy konania subjektov konania, ktoré procesné právo predvída a upravuje a ktorým priznáva účinky na vznik, ďalšie rozvíjanie, zmenu alebo zánik procesnoprávneho vzťahu, inak povedané, sú to úkony, ktoré ovplyvňujú začatie, priebeh a ukončenie procesu. Rozlišuje procesné úkony bezvadné a vadné, prípustné a neprípustné, účinné a neúčinné.

18. Neúčinnosť podania podľa zákona znamená to, že nemá tie následky, ktoré s ním inak procesné právo spája (nemá teda žiadne procesné následky). To ale musí byť zákonom výslovne stanovené. Tak napr. podľa § 42 ods. 1 O.s.p. bude neúčinná žaloba podaná telefaxom, ak ju žalobca do troch dní nedoplní predložením originálu alebo podľa § 96 ods. 3 O.s.p. bude neúčinný nesúhlas žalovaného so späťvzatím žaloby, ak dôjde k späťvzatiu návrhu skôr, než sa začalo pojednávanie.

19. Najvyšší súd už v rozhodnutí, ktoré bolo publikované pod R 46/2000 vyslovil, že aj podaním návrhu na začatie konania, ktorý má nedostatky vyžadujúce ich odstránenie v zmysle § 43 O.s.p. sa začína súdne konanie s účinkami zachovania procesných a hmotnoprávnych lehôt. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu je názor zaujatý v uvedenom judikáte plne opodstatnený aj v prejednávanej veci a dovolací súd ani v danom prípade nemá dôvod odkloniť sa od tohto názoru. Dovolací súd sa nestotožňuje s právnym záverom odvolacieho súdu, ktorým návrh žalobkyne bol vyhodnotený ako nepodaný, t. j. je neúčinný. Žalobný návrh na začatie konania zo 17. augusta 2011 je podaním neúplným v zmysle § 43 ods. 1 O.s.p. Neprichádzal preto do úvahy iný postup, než aký toto ustanovenie predpisuje, teda výzva žalobkyňi na odstránenie väd žaloby. Súd prvej inštancie preto nemohol v žiadnom prípade žalobný návrh, ktorý vykazoval nedostatky, posúdiť ako neúčinný a naň neprihliadnuť s odôvodnením, že ide o tzv. blanketový návrh, keď pochybnosti o urobenom podaní nemal, naviac za situácie, kedy uvedené neúplné (vadné) podanie pred začatím konania vo veci samej bolo doplnené, a to podaním z 22. novembra 2011, ktoré už obsahovalo všetky predpísané náležitosti obsahové i formálne. Za daného skutkového a právneho stavu bolo nutné pristupovať k podanej žalobe s účinkami jej podania ku dňu 17. augusta 2011. Dňa 22. novembra 2011 nešlo o podanie nového návrhu, ale len o doplnenie pôvodného návrhu. Pochybenia súdu prvej inštancie sú o to závažnejšie a citeľnejšie, pretože dôsledkom týchto procesných pochybení (ktoré následne vyústili, resp. boli príčinou nesprávneho rozhodnutia vo veci) bola strata sporu žalobkyne (súd prvej inštancie v skutočnosti bezpodielové spoluvlastníctvo manželov nevyporiadal). Odvolací súd ako súd, ktorý bol povinný zjednať nápravu v pochybeniach súdu prvej inštancie, tieto nedostatky nielenže neodstránil, ale ich podporil svojím stotožnením sa s dôvodmi a postupom súdu prvej inštancie, a to bez bližšieho vysvetlenia. Žalobkyňi tak nebol zabezpečený reálny a účinný prístup na súd, čo znamená porušenie práva žalobkyne na prístup k súdu, resp. k sporu (ius ad litem).

20. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestrannne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

21. Nevyhnutným predpokladom realizácie ústavného práva na súdnu ochranu je taký prejav fyzickej alebo právnickej osoby, ktorým sa domáha jej poskytnutia (návrh na začatie konania, žaloba). Preto k odňatiu práva na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy dochádza až vtedy, ak „každý“ (a zákonom ustanoveným postupom) sa domáhal svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, ale súdna ochrana mu nebola poskytnutá (I.ÚS 24/97).

22. Z citovaných právnych noriem podľa názoru dovolacieho súdu vyplýva, že fyzické alebo právnické osoby sú oprávnené podať (doručiť) súdu podanie a teda aj návrh na začatie konania a to aj vtedy, keď má žalobný návrh nedostatky v zmysle § 43 O.s.p. Z ústavného imperatívu „...konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon“ uvedeného v čl. 2 ods. 2 ústavy možno vyvodiť príkaz adresovaný všetkým štátnym orgánom, a teda aj súdom, prijať každé podanie uskutočnené spôsobom, ktorý predpokladá a ustanovuje zákon. Ak tak dotknutý štátny orgán, v danom prípade okresný súd, neurobí, dopustí sa neprípustného zásahu do základných práv dotknutej fyzickej alebo právnickej osoby, ktorému treba priznať ústavnoprávnu ochranu.

23. V danom prípade § 41 ods. 1 v spojení s § 42 ods. 1 O.s.p. nepochybne priznáva žalobkyni možnosť urobiť podanie, v ktorých je zahrnuté aj podanie obsahujúce návrh na začatie konania vo veci samej. Občiansky súdny poriadok výslovne počíta s tým, že podanie môže byť nesprávne, neúplné alebo nezrozumiteľné a v ustanovení § 43 upravuje postup (spôsob) opravy, to znamená, že musí účastníka vyzvať k oprave a poučiť ako opravu alebo doplnenie vykonať. Postupu súdu prvej inštancie by teda zodpovedala výzva súdu, aby žalobkyňa sama vykonala úpravu návrhu do tej podoby, ktorý by súdu umožnil prípad z procesnoprávnej a hmotnoprávnej stránky prejednať, a nie naň neprihliadnuť s odôvodnením, že ide o tzv. „blanketárny“ návrh a konať na základe návrhu z 22. novembra 2011. Aj keď súd prvej inštancie tak neučinil, nič to nemení na závere, že dňom 17. augusta 2011 bolo začaté konanie o jej návrhu (žalobe). Konanie, resp. nekonanie súdu, ktorý nerešpektoval príkaz konkretizovaný v ustanoveniach § 82 ods. 1 O.s.p. a § 43 ods. 2 O.s.p. predstavuje porušenie základného práva na súdnu ochranu, práva na spravodlivý proces, čo v konečnom dôsledku znamená aj vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

24. Výskyt niektorej z procesných vád uvedených v § 237 O.s.p. je vždy dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu, vydanému v konaní touto vadou postihnutom. Zároveň je dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v takom konaní nemôže byť považované za správne.

25. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto uznesením zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu, vrátane rozhodnutia súdu prvej inštancie a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1, 2 C.s.p.). V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C.s.p.).

26. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.